

Výnosný obchod s vejci

K trávnatému dnu u ostrova Mataha připlouvají pást stovky karet obrovských. Protože je ostrov izolovaný, nevnímají želvy člověka jako nepřítele a je možné je nerušeně pozorovat

Želví vejce jsou oblíbenou specialitou v Indonésii, Číně i Singapuru. Kvůli sobecké gastronomii se však karety obrovské staly dalším živočišným druhem, kterému hrozí vyhubení

Anna Poledňáková

Ostrovky při pobřeží severovýchodního Bornea jsou osmým největším líhništěm karet obrovských (*Chelonia mydas*) na světě. **Kvůli konzumaci želvích vajíček se však zdejší populace za posledních 50 let scvrkla přesně o 91 %.** Želví vejce, stejně jako želvy samotné, jsou sice v Indonésii chráněná, lidé je tu ale pořád jedí.

Nevítaní ochranáři

Plně naložení opouštíme základnu v Berau a vydáváme se do městečka

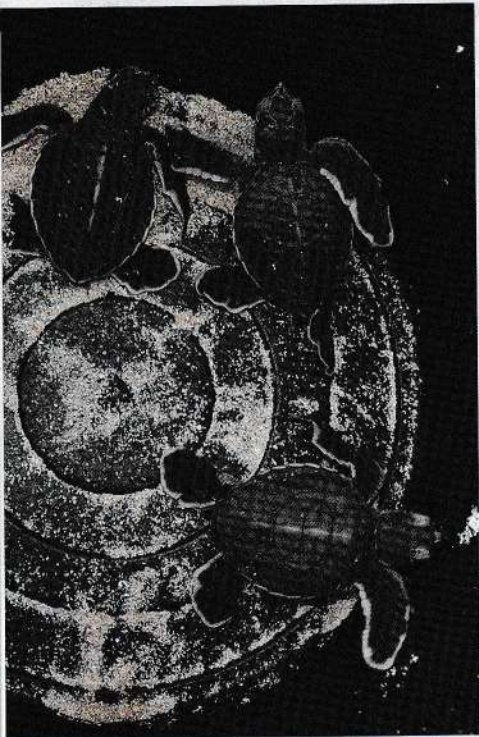
Lenggo, kde na nás čeká zásobovací loď. Cestu lemují osamělé usedlosti, dajacké vesnice a plantáže palmy olejné.

moři, po šesti hodinách klidné plavby přirazíme ke břehům Bilang-Bilanganu, prvního z hlídaných ostrovů.

„Rybáři vylomili zámek, vloupali se do oplocené části pláže a snůšky vybrali

Poslední dobou je hrozné sucho, a tak se nemusíme bát rozvodněných řek ani sesuvů půdy. Štěstí nás provází i na

„Nedávno jsem šla na oběd ke zdejšímu starostovi a jako pohoštění jsem dostala želví vejce. Je to boj s větrnými mlýny,

ale věřím, že když budeme s lidmi mluvit a ukážeme jim, jak jsou želvy krásné a důležité, pochopí a postupně se začnou chovat jinak," světuje se koordinátorka

Během dne rangeři pravidelně kontrolují želví snůšky a pomáhají na svět slabším jedincům, kteří v nich zůstali uvězněni. Čerstvě vylihnutá mláďata sbírají do plastových kyblíků a se soumrakem je vypouštějí do moře

nášky, soutěže v malování a dny v přírodě. Pokud nová generace Indonésanů získá k želvám pozitivní vztah, mohla by želví vejce natrvalo vypadnout z jejich jídelníčku," myslí si Hanka. Sama proto občas učí na prvním i druhém stupni základní školy na ostrově Derawan – nechvalně proslulém prodejem šperků z želvoviny.

„Přechod k výrobě suvenýrů z udržitelných materiálů ale chvíli potrvá. Jen o Vánocích se na Derawan prodávalo tak obrovské množství želvoviny, že odhadem kvůli těmto suvenýrům přišlo o život pětadvacet dospělých karet pravých, které jsou kriticky ohrožené vyhynutím," dodává Hanka.

Ochranáři versus pytláci

První želvu potkáváme ještě za soumraku. Společně s rangery vyčkááme, až snůšku zahrabe a vrátí se do moře. Pak

Šla jsem na oběd ke zdejšímu starostovi a jako pohoštění jsem dostala želví vejce

Turtle Foundation **Hanka Svobodová**, s čím vším musí v Indonésii bojovat.

Místní politici a lidé nemají organizace ochránců moc rádi a házejí jim klacky pod nohy. Prodej vajec z ostrovů byl pro ně dlouhou dobu lukrativním byznysem a nechtějí se ho vzdát. Želví vejce se totiž nekonzumují pouze v Indonésii, ale **vyvážejí se i do dalších jihoasijských zemí**, zejména do Číny a Singapuru.

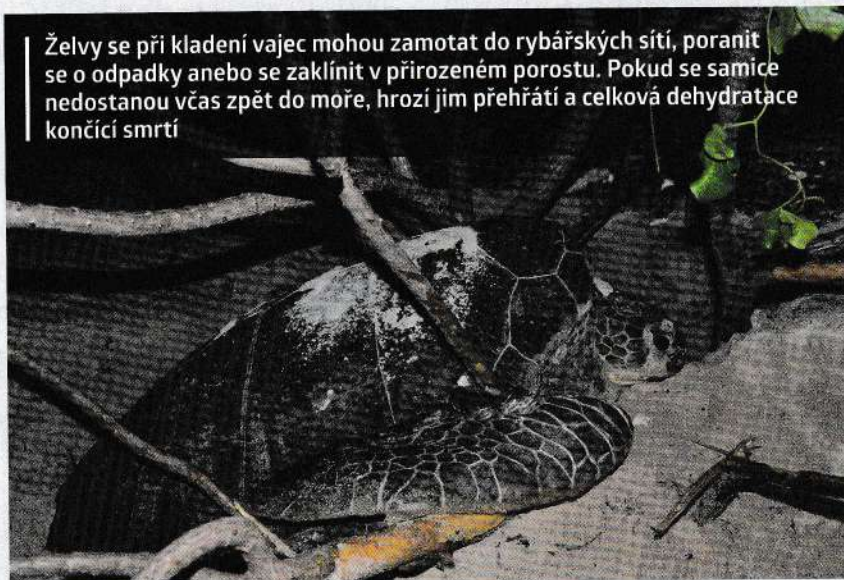
Masakr kvůli želvovině

Mořské želvy ohrožuje i nelegální obchodování s výrobky z želvoviny. Náramky a přívěsky z želvích krunýřů, které jsou karetám pravým (*Eretmochelys imbricata*) někdy odřezávány zaživa, se dodnes prodávají v Berau i na okolních ostrovech. Do roku 2012 byly dokonce k dostání i na letišti.

Proto se organizace Turtle Foundation (viz Kdo chrání želvy) věnuje také vzdělávání a osvětě. „Zvlášť důležitá je práce s dětmi, pro které pořádáme před-

vejce opatrně vyhrabeme a přemístíme do chráněné části pláže vedle domku. Času není nazbyt, **v sezoně k ostrovům připlouvá až 40 karet denně a každá snůška musí být přenesena**

Želvy se při kladení vajec mohou zamotat do rybářských sítí, poranit se o odpadky anebo se zaklínit v přirozeném porostu. Pokud se samice nedostanou včas zpět do moře, hrozí jim přehřátí a celková dehydratace končící smrtí

mimo běžná místa. V opačném případě by mohla padnout za oběť pytlákům. Rangeři snůšky přemísťují každou noc, pravidelně obcházejí ostrovy od 10 hodin večer do 6 hodin ráno a já vidím, jak jsou unavení a nevyspalí.

„Nedávno jsme se vrátili po nuceném opuštění ostrovů zpět a našli vykradených mnoho snůšek. Rybáři nás viděli odjíždět a hned využili situace. Vylomili zámek, vloupali se do ploché části pláže a snůšky vybrali. Kluky to tenkrát hodně vzalo a rozhodli se, že začnou vejce schovávat na skrytá místa. Když se o týden později na Bilang-Bilanganu zloději opět vylodili, našli díky našemu úsilí jen tři nové snůšky. Ty se prodají maximálně za tři miliony indonéských rupií [cca 6 000 Kč], což stačí tak na benzín na ostrovy a zpět, rozhodně ale ne na výplatu pro zloděje," popisuje Hanka, jak se pytláku konečně zbavili.

Ostrovy obcházíme i odpoledne a hledáme mláďata, která ve snůškách občas zůstanou uvězněna. Nedovyvinuté a slabší jedince sbíráme do plastových kyblíků a večer vypouštíme do moře. V tu dobu už písek není tak horký a nad mořskou hladinou krouží méně predátorů. Přesto podle odborných odhadů přežije asi jen jedna želva z tisíce.

I odpadky mohou zmizet

Mořské želvy odjakživa snášejí vejce na stejná místa a současné snůšky pocházejí od želv, které se samy na ostrovech zhruba před 20 lety narodily. Dnes ale ostrovy v důsledku eroze pomalu mizí. Hladina moří stoupá a písčité pláže,

Přemísťování želvích vajec a sběr dat je hlavní náplní práce místních rangerů. Každá snůška musí být řádně označena, aby se vědělo, kdy zhruba se mají mláďata vylíhnout, a bylo možné vést statistiky

mohou do sítí zamotat a v láhvích uvíznout. „Indonésie, stejně jako většina rozvojových zemí, není zatím schopná odpad recyklovat a lidé ho zde házejí na zem nebo do vody. Svoz odpadků na pevninu by tak neměl žádný smysl,“ vysvětluje Hanka, proč se naplavený odpad na ostrovech pálí.

Rangeři zpočátku nevěřili, že ostrovy mohou být čisté. Byli na odpadky zvyklí a považovali je za nevyhnutelnou součást života. Když ale viděli dobrovolníky několik dní v kuse poctivě sbírat vše, co sem moře přineslo, přidali se. „Pozorovat, jak od-

padky pozvolna mizí z ostrovů a všichni společně pracují pro jednu věc, to byl pro mě v posledních měsících jeden z nejsilnějších zážitků,“ vypráví Hanka.

Dobrovolníci si na Bilang-Bilangan často přijíždějí odpočinout a odreagovat se. Dlouhodobá a efektivní ochrana mořských želv je ale tvrdá práce. Rangeři se kvůli ní musejí trvale přestěhovat na opuštěné ostrovy a v podstatě se vzdát svého osobního života. Každá pomoc, včetně pálení odpadků, je pro ně tedy velkým povzbuzením a uznáním, že práce, kterou dělají, je důležitá a má smysl. **100+1**

Kvůli zlodějům musejí rangeři všechna nakladená vejce opatrně vyhrabat, vložit do plastového kyblíku a přenést do chráněné části pláže. Každá snůška musí být přenesena do 12 hodin. Kdyby se s vejci manipulovalo později, mohlo by dojít k uhynutí zárodků

kde samice mohou klást vejce, postupně ubývají.

Karety jsou ohrožovány i odpadky, které na ostrovy dennodenně vyplavuje příliv. **Plastové láhve, sklo a rybářské sítě představují riziko nejen pro samice, jež se o ně mohou pořezat, ale také pro mláďata, která se při cestě do moře**

Kdo chrání želvy

Turtle Foundation je mezinárodní nezisková organizace se sídlem v Německu. Od svého založení v roce 2000 provozuje v Indonésii dvě stálé záchranné stanice na ostrovech Bilang-Bilangan a Mataha, kde místní rangeři denně monitorují pobřeží a přenášejí nakladená vejce do chráněné části pláže. Díky těmto aktivitám je v současné době před pytláky chráněno asi 50 % pláží s líhništi v oblasti. Turtle Foundation v budoucnu plánuje svůj program rozšířit na další dva zatím nechráně-

né ostrovy, Belambangan a Sambit, čímž by se poměr chráněných želvích hnízd zvýšil na 90 %. Více se dozvíte na www.turtle-foundation.org

V České republice se ochraně mořských želv dlouhodobě věnuje **Hana Svobodová**, která pro Turtle Foundation v Indonésii pracuje jako koordinátorka a odborná poradkyně. Hlavním cílem jejího projektu „Mořské želvy“ je zvýšit v České republice informovanost veřejnosti o situaci zmíněných zvířat. Informace o projektu jsou dostupné na www.morskezelvy.cz. **100+1**